

ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Підвищення ефективності управлінського механізму вимагає попереднього його аналізу. В той же час методичні підходи, що використовуються з цією метою, не забезпечують виявлення всього комплексу недоліків. Тому виникає необхідність розробки нових підходів для поглиблення аналізу, підвищення його комплексності. Це дасть змогу обґрунтувати реальні шляхи удосконалення механізму управління екологічною безпекою.

Опрацювання наукової літератури показує, що більшість авторів, аналізуючи управлінський механізм, головну увагу приділяють дослідженню результативності екологічних важелів. Так, найбільш розробленими є наступні питання:

- рівень ставок платежів за використання природних ресурсів та за забруднення навколишнього природного середовища і їхній вплив на діяльність господарюючих суб'єктів;
- процедури стягнення екологічних платежів і порядок акумуляції коштів;
- система використання накопчених коштів;
- ступінь використання ринкових важелів управління в сфері природокористування: кредитування, пільгового оподаткування, квотування, ліцензування.

Разом з тим, організаційний блок управлінського механізму досліджений недостатньо, що не дозволяє повною мірою оцінити результати управління та виявити причини низької його ефективності.

Вивчення та узагальнення наукових розробок з досліджуваної проблематики дозволило сформулювати власне бачення сутності та структури механізму управління природокористуванням.

Вважаємо, що такий механізм слід розглядати як відносини між людьми, як їхню діяльність щодо розробки та здійснення заходів впливу на господарюючі суб'єкти, прийняття системи рішень, спрямованих на зміну поведінки цих суб'єктів у відповідності з поставленими цілями. Оскільки такі відносини та діяльність характеризуються багатаспектністю, в управлінському механізмі прийнято виокремлювати його економічну і організаційну складові.

Не зважаючи на досить ґрунтовну розробку науковцями методичних підходів до аналізу механізму управління природоохороною діяльністю, слід відмітити, що вони не забезпечують цілісної, комплексної його оцінки.

В науковій літературі переконливо доводиться, що центральною ланкою механізму управління природокористуванням є економічний блок. Погоджуючись з особливим значенням та роллю економічного блоку управлінського механізму в забезпеченні раціонального природокористування та екологізації господарської діяльності, вважаємо, що для підвищення комплексності аналізу необхідно досліджувати і організаційний блок. Адже зміни екологічної ситуації (як позитивні, так і негативні) є результатом реалізації не лише економічних заходів. Не меншого значення мають також і організаційні елементи: оптимальність організаційних структур, обґрунтованість управлінських рішень, процедури їх прийняття та реалізації тощо. Більше того, ефективність економічних важелів значною мірою залежить від організаційних факторів.

На наш погляд, організаційна складова управлінського механізму являє собою наскрізну структуру органів, що здійснюють управлінські функції: відповідні підрозділи підприємств, регіональні (районні, обласні), галузеві та центральні органи державної влади.

Важливість організаційної складової механізму управління обумовлюється тим, що єдність та впорядкованість всіх елементів управлінської системи в цілому залежить від рівня її організації. Саме організація визначає спрямованість дій управлінських структур на обґрунтування та ефективну реалізацію необхідних заходів, а також їхню здатність забезпечити дотримання вимог відповідних законодавчих та підзаконних актів.

Значимість організаційної складової управлінського механізму визначається ще й тим, що вона є одним з напрямів діяльності органів управління. Так, організаційним заходам, що здійснюються, наприклад, регіональними органами, належить важлива роль в створенні в регіоні сприятливого інвестиційного клімату, у накопиченні коштів природоохоронних фондів та забезпеченні їх цільового та ефективного використання.

Слід підкреслити, що організаційний блок управлінського механізму необхідно аналізувати в двох аспектах. По-перше, як сукупність органів управління різних рівнів, що безпосередньо приймають і реалізують управлінські рішення. Їхня структура та сфери діяльності характеризуються складністю та багатогранністю. По-друге, як організаційно-розпорядчу діяльність цих органів та способи їх взаємодії. До речі, як показує аналіз, не всі органи, що в тій чи іншій мірі причетні до управління в сфері

природокористування, за своїм статусом зв'язані між собою, що перешкоджає об'єднанню їх зусиль у вирішенні конкретних проблем в даній сфері.

Ефективність організаційного блоку управлінського механізму залежить від багатьох факторів, різних за своєю сутністю та сферою дії. Всі фактори можна об'єднати в наступні групи:

- внутрішні: організаційна структура управляючого суб'єкта, цілі його діяльності та контроль за реалізацією цілей;
- зовнішні: взаємозв'язки управлінського органу з зацікавленими сторонами (галузевими та регіональними структурами, природокористувачами – господарюючими суб'єктами, громадськістю);
- проміжки: управлінський потенціал (персонал), процедури прийняття управлінських рішень, організаційна культура, системи мотивації.

Проведене дослідження показує, що підвищення результативності механізму управління природокористуванням, а, значить, і екологічною безпекою вимагає удосконалення методичних підходів до його аналізу. Важливим напрямом вирішення цього завдання, на нашу думку, є поглиблення аналізу та підвищення його комплексності.

В зв'язку з цим вважаємо за доцільне:

- поряд з аналізом дієвості економічних важелів в регулюванні впливу господарюючих суб'єктів на довкілля посилити увагу до організаційних механізмів. Їх недосконалість знижує ефективність економічних інструментів. Про суттєве зростання вагомості організаційних інновацій свідчить досвід розвинених країн;

До проблем, що потребують подальшої наукової розробки, в першу чергу, слід віднести опрацювання системи показників, що розкривають критерії оцінки організаційних елементів управлінського механізму, а також шляхів оптимізації фіксованих витрат, пов'язаних із здійсненням аналітичних робіт.